

УДК 619:616.152.112:636.22/.28

## **МАРФАЛАГІЧНЫЯ ЗМЭНЫ СЛІЗІСТАЙ АБАЛОНКІ РУБЦА ПРЫ ХРАНІЧНАЙ ФОРМЕ АЦЫДОЗУ ў КАРОЎ**

**Туміловіч Г. А.**

УА «Гродзенскі дзяржаўны аграрны ўніверсітэт»

г. Гродна, Рэспубліка Беларусь

Айчыннымі і замежнымі вучонымі даказана, што ў аснове захворванняў рубца высокапрадуктыўных кароў ляжаць парушэнні біяхімічных і ферментатыўных працэсаў у змесціве рубца. З прычыны гэтага ў рубцы развіваецца ацыдатычны або алкалатычны стан, які прыводзіць да парушэння стрававання. Працяглы канцэнтратны тып кармлення ў жуйных жывёл прыводзіць да развіцця хранічнай формы ацыдозу (румініт), якая характарызуецца ўстойлівымі структура-функцыянальнымі зменамі як у рубцы, так і ў арганізме ў цэлым. Па літаратурных дадзеных і выніках нашых даследаванняў, румініт – адно з найбольш распаўсюджаных захворванняў буйной рагатай жывёлы.

Мэта работы – выявіць марфалагічныя змены слізистой абалонкі рубца пры хранічнай форме ацыдозу ў кароў.

Гісталагічна-дыстрафічныя змены слізистых абалонак частей за ўсё праяўляюцца дыскератозам, паракератозам і гіперкератозам. Дыскератоз – гэта паталагічны працэс, пры якім адбываецца дыскерацінізацыя і дэгенерацыя клетак шыпаватага слоя, назіраецца дысплазія клетак, парушаецца сувязь паміж імі, клеткі размяшчаюцца хаатычна. Паракератоз праяўляецца непаўнаwartасным арагавеннем, калі ў пратаплазме клетак павярхоўнага пласта з'яўляецца керацін, але яшчэ прысутнічаюць ядры. Клеткі эпителию губляюць здольнасць выпрацоўваць кератагілін, сувязь паміж асобнымі клеткамі парушана, вызначаецца разрыхлены ахоўны (рагавы) слой, частковае або поўнае знікненне зярністага слоя эпителию. Крайняй ступенню арагавення называецца гіперкератоз. Марфалагічна дадзеная форма дыстрафіі праяўляецца значным павелічэннем зярністага і ахоўнага слоя ў месцах фізіялагічнага арагавення скураных пакроваў або слізистых абалонак.

Праведзеныя марфалагічныя даследаванні пашкоджаных участкаў эпителию слізистой абалонкі рубца кароў з хранічнай формай цяжэння захворвання дазволілі выявіць якасныя і колькасныя гістамарфалагічныя змены, характэрныя ў большай ступені для

паракератозу, чым для гіперкератозу, што пацвярджаюць прыведзеныя гісталагічныя матэрыялы. Для паракератозу слізистых абалонак рубца характэрны наступныя марфалагічныя асаблівасці: патаўшчэнне ахоўнага слоя за кошт павелічэння колькасці паверхневых эпителиальных клетак, багатая іх дэсквамацыя з паверхні ахоўнага слоя, павелічэнне колькасці і аб'ёму клетак базальнага слоя, са слаба выяўленым пераходам слоя шыпаватых клетак у слой зярністых клетак. Узмоцненае размнажэнне клетак базальнага слоя мы тлумачым магчымым стымулюючым паведамленнем для іх дадатковай энергіі або ўздзеяннем празмернага раздражняльніка. Досыць доўгае механічнае або хімічнае ўздзеянне абумоўлівае з'яўленне базальных клетак з больш высокім узроўнем актыўнасці ўнутрыклеткавых ферментатыўных працэсаў. Па меры пераходу іх у іншыя эпителиальныя пласты гэтая папуляцыя выяўляецца патаўшчэннем шыпаватага слоя, слаба выяўленым зярністым слоём на фоне згладжанасці іх межаў і патоўшчаным слоём рагавых лускавінак.

Паракератоз слізистой абалонкі рубца высокапрадуктыўных кароў характарызуецца ўшчыльненнем і керацінізацыяй эпителиальна-злучальнатканкавых сасочкаў рубца, што суправаджаецца змяненнем структуры яго слізистой абалонкі і парушэннем рубцовага стрававання. Даследаванні Р. М. Шмідта і інш. (1982) і Х. С. Салижанова і інш. (1983) паказваюць на парушэнне механізмаў транспарту пажыўных рэчываў праз керацінізаваны паверхневы эпителиальны пласт рубца, паколькі пры паракератозе слізистой абалонкі змяняецца структура клеткавых мембран і велічыня міжклеткавых прастор. Пры хранічнай форме ацыдозу сасочки рубца мяняюць сваю натуральную форму з ланцетападобнай, лісцападобнай на грушападобную і булавападобную. Сасочки становяцца патоўшчанымі, шчыльнымі, часта зрошчанымі ў шчыльныя вузлы, якія ўяўляюць сабой паракератозныя ўтварэнні. На ўчастках слізистой абалонкі сасочкаў рубца намі адзначана павелічэнне паверхневых слаёў эпителиальных клетак з іх багатай дэсквамацыяй з паверхні ахоўнага слоя. Пры гэтым на паверхні эпителию таксама выяўляюцца неспецыфічныя керацінацыты з цэлым ядром, што з'яўляецца прыкметай рубцовага паракератозу. На паверхні сасочкаў ўтвараецца своеасаблівая «рагавая корка», якая засцерагае ніжнія пласты ад уздзеяння кісллага асяроддзя, але пры гэтым перашкаджае ўсмоктванню пажыўных рэчываў са змесціва рубца.

#### ЛІТАРАТУРА

1. Салижанов, Х. С. Физиологическая роль рубца в механизме сохранения баланса веществ и энергии в организме лактирующих коров / Х. С. Салижанов, И. И. Хренов, М. А. Ажибеков // Физиологические механизмы адаптации с.-х. животных: сборник научных трудов, Алма-Ата, 1983. – С. 67-82.